

**ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ**

**Α Π Ο Φ Α Σ Η**  
**23/2025**

Η Ολομέλεια του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου, συνήλθε σε συνεδρίαση στον συνήθη γι' αυτό τόπο την 14.10.2024 και ώρα 11:00, προκειμένου να συζητήσει επί της κατωτέρω υποθέσεως. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο, Ευτύχιο Παλλήκαρη, Σπυρίδωνα Χρυσοφώτη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό και Ιωάννη Μιχελάκη. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ.

Αντικείμενο της συζήτησης ήταν η ενδεχόμενη παραβίαση της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας από τον δημόσιο τηλεοπτικό σταθμό με τον διακριτικό τίτλο «EPT2», ιδιοκτησίας της εταιρείας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε.», αναφορικά με διατάξεις περί: α) προστασίας ανηλίκων τηλεθεατών, β) προβολής βίαιων σκηνών και γ) αντιστοιχίας της σήμανσης στο περιεχόμενο του προγράμματος, κατά την προβολή της ταινίας με τίτλο «Τριστάνος και Ιζόλδη» που μεταδόθηκε από τον ως άνω σταθμό στις 2.12.2023. Η υπόθεση εξετάζεται ύστερα από τις με αριθμό πρωτοκόλλου 6251/4.12.2023 και 6260/4.12.2023 καταγγελίες πολιτών.

Για τον έλεγχο σχηματίστηκε ο φάκελος με αριθμό 12/22.1.2024, ο οποίος ανατέθηκε στη διοικητική υπάλληλο Ειρήνη Κεραμήτσου και στην ειδική επιστήμονα-νομικό Ρέα Λαμπροπούλου. Η Διοικητική Υπάλληλος υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 314/ΕΣ/22.2.2024 έκθεση καταγραφής των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Στην συνέχεια, η Ειδική Επιστήμων υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 787/ΕΣ/13.5.2024 νομική της εισήγηση.

Η Πρόεδρος ανέγνωσε τα με αριθμ. πρωτ. 5322/1.10.2024 και 5413/7.10.2024 ηλεκτρονικά μηνύματα που απέστειλε ο πληρεξούσιος δικηγόρος της εγκαλουμένης εταιρείας Φώτης Καραγιαννόπουλος. Με τα μηνύματα αυτά ο πληρεξούσιος δικηγόρος υπέβαλε αίτημα αναβολής της συζήτησης της υπόθεσης επικαλούμενος απουσία του κατά την ημέρα της ακρόασης (14 Οκτωβρίου 2024) εκτός Αθηνών για εργασίες της EBU (European Broadcasting Union) και, σε περίπτωση αδυναμίας ικανοποίησης του αιτήματος αναβολής, υπέβαλε επικουρικό αίτημα χορήγησης προθεσμίας υποβολής εγγράφου υπομνήματος ενός (1) μηνός. Η Ολομέλεια του ΕΣΡ απέρριψε ομοφώνως το αίτημα αναβολής διότι η υπόθεση του φακέλου είχε ήδη αναβληθεί προηγουμένως μια φορά (17.9.2024) με αίτημα αναφερόμενο στο πρόσωπο του ίδιου πληρεξουσίου δικηγόρου, δέχθηκε όμως το επικουρικό αίτημα αυτού για χορήγηση προθεσμίας υποβολής εγγράφου υπομνήματος και χορήγησε προθεσμία υποβολής υπομνήματος μέχρι 15.11.2024 ώρα 14:00, προχώρησε δε στη συζήτηση της υπόθεσης.

Με εντολή της Ολομέλειας ενημερώθηκε ο πληρεξούσιος δικηγόρος της εγκαλουμένης εταιρείας Φώτης Καραγιαννόπουλος για το χρόνο υποβολής του υπομνήματος με την αποστολή του από 14.10.2024 ηλεκτρονικού μηνύματος της Γραμματείας Ολομέλειας του ΕΣΡ. Κατόπιν τούτου, η συζήτηση κηρύχθηκε περαιωμένη. Ο σταθμός κατέθεσε στη Γραμματεία το με αριθμό πρωτοκόλλου 6070/15.11.2024 υπόμνημα.

Την 11.2.2025 και ώρα 11.00 η Ολομέλεια συνήλθε σε διάσκεψη επί της υποθέσεως, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Ευτύχιο Παλλήκαρη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr») και Ιωάννη Μιχελάκη. Απόν το μέλος Σπυρίδων Χρυσοφώτης, ο οποίος είχε κληθεί νομίμως. Παρέστη επίσης και η ανωτέρω εισηγήτρια, η οποία ανέπτυξε το ζήτημα προφορικά και στη συνέχεια αποχώρησε. Χρήη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ. Η Ολομέλεια, αφού μελέτησε την επίμαχη ροή προγράμματος και το σύνολο των στοιχείων του φακέλου:

## **ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:**

### **I. Νομικό μέρος**

1. Το ΕΣΡ είναι η αρμόδια κατά το Σύνταγμα Ανεξάρτητη Αρχή (άρθρο 15 παρ. 2) για την άσκηση του άμεσου ελέγχου του κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεοράσεως και την επιβολή των προβλεπόμενων διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων. «Ο άμεσος έλεγχος του κράτους... έχει ως σκοπό... την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και νεότητας».
2. Κατά το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος: «Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του κράτους».
3. Στο άρθρο 2 παρ. 3 εδ. β' του Ν. 4173/2013 (που τροποποιήθηκε με το Ν. 4324/29.4.2015 που επανιδρύει την ΕΡΤ και ισχύει και για την ιδιωτική τηλεόραση κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 παρ. 1α του Ν. 2328/1995) ορίζεται ότι: «Οι οπτικοακουστικές υπηρεσίες που παρέχει η Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. πρέπει να ανταποκρίνονται στην ποιοτική στάθμη που επιβάλλουν η κοινωνική αποστολή και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας και να σέβονται ιδίως την αξία του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας».
4. Κατά το άρθρο 24 παρ. 1 εδ. δ' του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που έχει νομική ισχύ επί τη βάση της Συνθήκης της Λισαβόνας, άρ. 6 της ΣΕΕ): «Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού».
5. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του 1966 (Ν. 2462/1997) στο άρθρο 24 παρ. 1 αυτού ορίζει: «Κάθε παιδί, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας ή γέννησης, έχει δικαίωμα, έναντι της οικογένειάς του, της κοινωνίας και του κράτους στα μέτρα προστασίας που απαιτεί η θέση του ως ανηλίκου».

6. Ο Ν. 2101/1992, που κυρώνει τη Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού<sup>1</sup> ορίζει στο άρθρο 3 παρ. 1: «Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού». Στο άρθρο 17 του ανωτέρω νόμου μνημονεύονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ορίζοντας στην περ. ε': «τα συμβαλλόμενα κράτη ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προορίζονται για την προστασία του παιδιού από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτουν την ευημερία του...».

7. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 του Ν. 4779/2021: «Οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων που ενδέχεται να είναι επιβλαβείς για τη σωματική, ψυχική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, παρέχονται κατά τρόπο που να διασφαλίζει ότι, υπό κανονικές συνθήκες, οι ανήλικοι δεν θα τις ακούν ούτε θα τις βλέπουν. Ενδεδειγμένα μέτρα αποτελούν, ιδίως, η σήμανση των προγραμμάτων, η επιλογή της ώρας μετάδοσής τους, η χρήση προσωπικών αριθμών αναγνώρισης (κωδικών PIN), τα μέσα εξακρίβωσης της ηλικίας ή άλλα τεχνικά μέτρα, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας. Το πλέον επιβλαβές περιεχόμενο, όπως είναι η αδικαιολόγητη βία και η πορνογραφία, υπόκειται στα αυστηρότερα μέτρα». Το άρθρο 9 παρ. 3 του ίδιου νόμου ορίζει: «Όλα τα προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων των επαναλήψεων, εκτός των διαφημιστικών μηνυμάτων, των μηνυμάτων τηλεπώλησης και των δελτίων ειδήσεων, κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με τον βαθμό της δυσμενούς επίδρασης που μπορεί να έχει το περιεχόμενό τους στην προσωπικότητα και στη σωματική, ψυχική και ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων. Σε κάθε κατηγορία αντιστοιχεί ένα ειδικό οπτικό σύμβολο ή ηχητικό σήμα, το οποίο μεταδίδεται σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Επίσης, το ειδικό οπτικό σύμβολο αναγράφεται υποχρεωτικά δίπλα στον τίτλο των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε κάθε δημοσίευση ή καταχώριση των προγραμμάτων αυτών στα έντυπα και στους ηλεκτρονικούς οδηγούς προγραμμάτων (EPG) και μεταδίδεται σε όλη τη διάρκεια των μηνυμάτων για την ανακοίνωση του προγράμματος (τρέιλερ)». Κατά την παρ. 4 του ως άνω άρθρου: «Η υπ' αριθμ. 106/12.6.2019 απόφαση του Υφυπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης “Κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών

---

<sup>1</sup> Παιδί θεωρείται κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των 18 ετών, εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία (άρ. 1 Ν. 2101/1992).

προγραμμάτων” (Β’ 2300) εξακολουθεί να ισχύει, εφαρμοζομένου του άρθρου 7 αυτής και για τις μη γραμμικές οπτικοακουστικές υπηρεσίες».

8. Ο Κανονισμός 2/1991 του Ε.Σ.Ρ.<sup>2</sup> περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων (ο οποίος, σύμφωνα με το πρακτικό συνεδριάσεως και γνωμοδότηση του Συμβουλίου Επικρατείας με αριθμό 49/2003, καταργείται μόνο κατά το μέρος που αφορά σε ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές, ενώ κατά το μέρος που αφορά στα λοιπά ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα διατηρείται σε ισχύ μέχρι την έκδοση του σχετικού κώδικα δεοντολογίας και ο οποίος -Κανονισμός 2/1991- εφαρμόζεται στην προκειμένη περίπτωση γιατί η εκπομπή-ξένη ταινία- έφερε ψυχαγωγικό χαρακτήρα) στο άρθρο 9 παρ. 1 αυτού ορίζει: «Η προαγγελία και η παρουσίαση οποιασδήποτε μη ειδησεογραφικής εκπομπής πρέπει να σταθμίζει την αρνητική επιρροή που μπορεί η εκπομπή να ασκήσει στους ανήλικους αν προβληθεί σε χρόνο που συνηθίζουν να παρακολουθούν ανήλικοι». Κατά την παρ. 3 του αυτού άρθρου: «Οι εκπομπές δεν πρέπει να περιλαμβάνουν προγράμματα τα οποία ενδέχεται να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων και ειδικότερα προγράμματα που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές άσκοπης βίας. Η διάταξη αυτή ισχύει και για προγράμματα που ενδέχεται να βλάψουν τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, εκτός αν εξασφαλίζεται με επιλογή της κατάλληλης ώρας εκπομπής ή με άλλα τεχνικής φύσεως μέσα ότι στην περιοχή μεταδόσεως οι ανήλικοι δεν παρακολουθούν κατά κανόνα τις εκπομπές αυτές»<sup>3</sup>. Κατά το άρθρο 10 παρ. 1 του ως άνω Κανονισμού: «Σκηνές βίας δικαιολογούνται μόνο εάν και στο μέτρο που είναι αναγκαία συστατικά μέρη της δραματικής ή ενημερωτικής εκπομπής στην οποία ανήκουν. Δεν επιτρέπονται όταν παρεμβάλλονται κυρίως για να δημιουργήσουν έξαψη στον τηλεθεατή ή ακροατή».

9. Η Υπόδειξη 1/14.10.2014 του Ε.Σ.Ρ. στο σημ. Γ’ παρ. 1 αναφέρει ότι το πρόγραμμα που μεταδίδεται από τους τηλεοπτικούς σταθμούς και απευθύνεται σε ανήλικους ή μεταδίδεται ώρα που παρακολουθούν ανήλικοι δεν πρέπει να εξιδανικεύει ή να δικαιολογεί συμπεριφορές βίαιες, επικίνδυνες, νοσηρές, παράνομες ή ανάρμοστες, λαμβανομένου υπόψη του κινδύνου μίμησης αυτών των συμπεριφορών από ανήλικους.

<sup>2</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού 2/1991, οι κανόνες του κώδικα αυτού ισχύουν για τη δημόσια και την ιδιωτική ραδιοφωνία και τηλεόραση.

<sup>3</sup> Η ισχύς του Κανονισμού 2/1991 του Ε.Σ.Ρ. «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» επιβεβαιώνεται από διάφορες αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας (ενδεικτικά ΣτΕ 2129/2009, 568/2011, 570/2011, 4784/2012, 2900/2014, 1798/2015, 503/2016).

10. Η Υπουργική Απόφαση 106/12.6.2019 για την κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων ορίζει στο άρθρο 1 εδ. α': «Όλα τα τηλεοπτικά προγράμματα εκτός των διαφημιστικών μηνυμάτων(τηλεοπτικών διαφημίσεων) και των μηνυμάτων τηλεπώλησης, όπως αυτά ορίζονται στις περ. θ' και ιβ' του άρθρου 2 του π.δ. 109/2010 αντίστοιχα, κατατάσσονται σε πέντε (5) κατηγορίες, ανάλογα με το βαθμό δυσμενούς επίδρασης που μπορεί να έχει το περιεχόμενο τους στην προσωπικότητα και στην εν γένει σωματική, ηθική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των ανηλίκων (προσώπων ηλικίας έως 18 ετών)». Κατά το άρθρο 2 παρ. 1 εδ. β' της ως άνω Υπουργικής Απόφασης: «Βασικό κριτήριο για την επιλογή της προσήκουσας σήμανσης αποτελεί η ύπαρξη αντιστοιχίας μεταξύ περιεχομένου προγράμματος και ώρας μετάδοσης του σε συνδυασμό με την πιθανή παρακολούθηση αυτού από ανηλίκους».

11. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 της Υ.Α. 106/12.6.2019: «Σε κάθε κατηγορία κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων αντιστοιχεί το καθοριζόμενο με την παρούσα απόφαση οπτικό σύμβολο που συναρτάται με την ηλικία των τηλεθεατών. Το κάθε σύμβολο μεταδίδεται σε εμφανές σημείο της οθόνης, σε μέγεθος, ένταση και διάρκεια που καθιστά δυνατό τον εντοπισμό του από το μέσο τηλεθεατή». Η παρ. 2 του άρθρου 4 ορίζει: «Για την πληρέστερη προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών προβλέπεται και ειδική λεκτική σήμανση προσδιορισμού του περιεχομένου των προγραμμάτων ανάλογα με τη βλάβη που αυτό μπορεί να προκαλέσει στους ανηλίκους (π.χ. σκηνές βίας, σεξουαλικές σκηνές, χρήσης ουσιών και σκηνές απρεπούς εκφοράς λόγου). Η λεκτική σήμανση εμφανίζεται κάτω από το οπτικό σύμβολο κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων».

Ακολουθούν πίνακες που επεξηγούν τα οπτικά σύμβολα και την ειδική λεκτική σήμανση περιεχομένου των προγραμμάτων:

Πίνακας I: όλες οι κατηγορίες κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων έχουν χρώμα τετραγώνου πλαισίου μαύρο, κύκλου λευκό και χρώμα χαρακτήρων ή αριθμών μαύρο: 1<sup>η</sup> κατηγορία (K), 2<sup>η</sup> κατηγορία (8), 3<sup>η</sup> κατηγορία (12), 4<sup>η</sup> κατηγορία(16), 5<sup>η</sup> κατηγορία (18).

Πίνακας II: Ούτω, η επεξήγηση του συμβόλου 8: κατάλληλο για άνω των 8 ετών. Η επεξήγηση του συμβόλου 12: κατάλληλο για άνω των 12 ετών.

Πίνακας III: διάρκεια του οπτικού συμβόλου σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Πίνακας V: Η επιτρεπόμενη ώρα μετάδοσης:

2<sup>η</sup>) για τους ανήλικους άνω των 8 ετών είναι στην ευχέρεια του παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, αρκεί να μη μεταδίδεται σε ζώνη παιδικού προγράμματος καθώς και τριάντα (30') λεπτά πριν και μετά τη ζώνη αυτή.

3<sup>η</sup>) Η επιτρεπόμενη ώρα μετάδοσης για τους ανήλικους άνω των 12 ετών είναι μετά τις 21.00' έως τις 06.00'-Παρασκευή, Σάββατο, παραμονή αργιών και κατά τη διάρκεια των σχολικών διακοπών μετά τις 22.00'.

Πίνακας VIII: η ειδική λεκτική σήμανση προσδιορισμού του περιεχομένου των τηλεοπτικών προγραμμάτων αφορά ανήλικους άνω των 12 ετών (3<sup>η</sup> κατηγορία).

12. Η Υπόδειξη 1/14.10.2014 του Ε.Σ.Ρ. στο σημ. Α' παρ. 1 αναφέρει ότι η σήμανση των προγραμμάτων πρέπει να συναρτάται άμεσα με το περιεχόμενο τους ώστε τα προγράμματα που μεταδίδονται σε ώρες που παρακολουθούν τηλεόραση ανήλικοι να μην ασκούν δυσμενή επίδραση στην πνευματική, ηθική ή σωματική τους ανάπτυξη.

13. Τέλος, κατά τα στοιχεία β' και ε' της παρ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 2863/2000, το Ε.Σ.Ρ ελέγχει την τήρηση των όρων και προϋποθέσεων καθώς και των εν γένει κανόνων και αρχών που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία για τη νόμιμη, διαφανή και ποιοτική λειτουργία των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και επιβάλλει, σε περίπτωση παραβάσεων, τις από το άρθρο 4 του Ν. 2328/1995 προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις.

Από το συνδυασμό των ως άνω διατάξεων συνάγονται τα ακόλουθα:

α) Οι ανήλικοι τηλεθεατές, λόγω της μη αναπτυγμένης κρίσης τους, της συναισθηματικής ανωριμότητας τους και του ιδιαίτερα ευαίσθητου ψυχικού τους κόσμου, επηρεάζονται βαθιά, κατά κοινή πείρα, από τα μηνύματα και τις εικόνες που προβάλλονται από την τηλεόραση. Η επιρροή αυτή μπορεί μακροπρόθεσμα να μεταβάλει τους κανόνες και τις αξίες μιας κοινωνίας καθώς μεταβάλλεται ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτός ο κοινωνικός περίγυρος. Η τηλεόραση συνδημιουργεί τις καθημερινές συνθήκες της γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των ανηλίκων, καθώς αυτή προϋπάρχει στο περιβάλλον στο οποίο οι ανήλικοι αναπτύσσονται με αποτέλεσμα να συνδέονται μαζί της από νωρίς (ενδεικτικά αποφάσεις ΣτΕ που αφορούν προστασία ανηλίκων 147/2017, 3793/2015, 1668/2015, 1177/2015, 1259/2015, 388/2020, 1866/2021 κ.ά.). Οι διατάξεις που αφορούν στην προστασία της παιδικής ηλικίας είναι αναγκαστικού δικαίου (ΣτΕ 2572/2015), ο δε κίνδυνος προκλήσεως βλάβης στους ανήλικους είναι δυνατόν να

προκύπτει από το όλο περιεχόμενο μιας εκπομπής (ΣτΕ 495/2015, 3208/2014, 4407/2013). Κατά την ΣτΕ 124/2020 δεν χρήζει εξειδίκευσης η βλάβη της ηθικής ανάπτυξης των ανηλίκων.

Ενδεικτικά: «...*Η τηλεόραση, όπως και τα άλλα ΜΜΕ, επηρεάζει μακροπρόθεσμα όχι μόνο τα άτομα αλλά και τον πολιτισμό, το πεδίο της γνώσης, τους κανόνες και τις αξίες της κοινωνίας, διότι προσφέρει μια σειρά από εικόνες, ιδέες και εκτιμήσεις με βάση τις οποίες τα μέλη του κοινού μπορούν να επιλέξουν και να διαμορφώσουν τις δικές τους στάσεις... Κοντολογίς τα ΜΜΕ μακροπρόθεσμα μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τους άλλους και τον κοινωνικό περίγυρο...*»<sup>4</sup>. «...*Τα μέσα επικοινωνίας εμπλέκονται στην ψυχική και την κοινωνική μας πραγματικότητα όχι μόνο εξαιτίας των περιεχομένων τους, δηλαδή εξαιτίας των στερεοτύπων που ανακυκλώνουν, της αποσπασματικής ή παραπλανητικής γνώσης που διαδίδουν αλλά και ως αντικείμενα που σιωπηρά και σταδιακά μετατρέπονται σε προεκτάσεις του εαυτού μας...*»<sup>5</sup>.

β) Η σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων, η οποία επιλέγεται από εσωτερική επιτροπή των παρόχων οπτικοακουστικών μέσων, οφείλει να βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το περιεχόμενο τους και την ώρα μετάδοσης τους ώστε να μειωθεί κατά το δυνατόν η δυσμενής επίδραση τους στην ηθική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των ανηλίκων τηλεθεατών. Η επιλογή της προσήκουσας σήμανσης από τους παρόχους είναι αναγκαία για την ενημέρωση των γονέων για το βλαπτικό ή μη περιεχόμενο των μεταδιδόμενων προγραμμάτων και την άσκηση του γονεϊκού ελέγχου ως μέρους της ευθύνης που εκείνοι φέρουν για την καταλληλότητα των παρακολουθούμενων από τους ανήλικους προγραμμάτων (ΣτΕ 1815/2014). Κατά την ΣτΕ 4238/2015 υπάρχει απόλυτη υποχρέωση σήμανσης των προγραμμάτων καθώς αυτή απαιτείται σε κάθε περίπτωση για την άσκηση του γονικού ελέγχου. Κατά την ΣτΕ 2016/2017 «*η μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων τα οποία ενδέχεται να έχουν δυσμενή επίδραση στην προσωπικότητα και στην εν γένει ηθική και πνευματική ανάπτυξη των ανηλίκων είναι επιτρεπτή εφόσον, όχι μόνο προβάλλονται κατά τις*

---

<sup>4</sup> Στέλιος Παπαθανασόπουλος (Καθηγητής Επικοινωνίας και ΜΜΕ Πανεπιστημίου Αθηνών): «Το τέλος της παιδικής αθωότητας», ημερίδα της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας με θέμα «Παιδιά και ΜΜΕ: Οι ανήλικοι στον κόσμο της επικοινωνίας», Αθήνα 2008, σελ. 17 επόμ.

<sup>5</sup> Μπετίνα Ντάβου (Καθηγήτρια Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών): «Συζητώντας για το παιδί και την τηλεόραση», ημερίδα της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας με θέμα «Παιδιά και ΜΜΕ: Οι ανήλικοι στον κόσμο της επικοινωνίας», Αθήνα 2008, σελ. 23 επόμ.

*καθοριζόμενες στις διατάξεις της εν λόγω Υ.Α. ώρες, αλλά φέρουν και την προσήκουσα, κατά τις ίδιες διατάξεις, σήμανση(ΣτΕ 619/2010, 3412/2011, 3011/2012, 363/2015)».*

## **II. Πραγματικό μέρος**

Από τα έγγραφα του φακέλου, την παρακολούθηση της επίμαχης ροής προγράμματος και τους εγγράφως προβληθέντες ισχυρισμούς της εγκαλούμενης, προκύπτουν τα εξής:

Η ξένη ταινία «Τριστάνος και Ιζόλδη» της 2.12.2023 μεταδόθηκε από τον δημόσιο τηλεοπτικό σταθμό ΕΡΤ2 ώρα 19.00΄ φέροντας σήμανση 2<sup>ης</sup> κατηγορίας (κατάλληλο για άνω των 8 ετών) και υποτιτλισμό στην ελληνική γλώσσα.

Η ταινία «Τριστάνος και Ιζόλδη» στηρίζεται σε μεσαιωνικό θρύλο και αφορά ένα από τα διασημότερα ερωτικά ζευγάρια: τον Τριστάνο της Αραγωνίας, ανιψιό του Βρετανού άρχοντα Μάρκου και την πριγκίπισσα Ιζόλδη, κόρη του Ιρλανδού βασιλιά Ντόναχαν. Από τον θρύλο αυτό εμπνεύστηκε ο Ρίχαρντ Βάγκνερ το ομώνυμο λυρικό δράμα του που κατέχει εξέχουσα θέση στην ιστορία της όπερας.

Κατά την έναρξη της ταινίας αναγράφεται «Βρετανία, σκοτεινός Μεσαίωνας. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έχει καταρρεύσει, η χώρα είναι ερειπωμένη, χωρισμένη σε αντιμαχόμενες φυλές. Δυτικά η Ιρλανδία άκμασε ανέγγιχτη από τους Ρωμαίους, προστατευμένη από τη θάλασσα. Με ηγέτη έναν ισχυρό και αμείλικτο βασιλιά, οι Ιρλανδοί υπέταξαν τους Βρετανούς γνωρίζοντας πως, αν ήθελε η Ιρλανδία να ευημερήσει, δεν θα έπρεπε να επιτρέψουν στις φυλές να ενωθούν».

Στις 19.05΄ οι αρχηγοί των βρετανικών φυλών(Κέλτες, Σάξωνες, Άγγλοι, Ιούτοι, Πίκτες) συγκεντρώνονται για να υπογράψουν συνθήκη ειρήνης αποφασίζοντας την ένωση τους υπό τον ισχυρότερο αρχηγό, τον άρχοντα Μάρκο. Σκοπός τους είναι να αντιμετωπίσουν ενωμένοι τον ισχυρό τους αντίπαλο, την Ιρλανδία.

Έξω από τα τείχη εκτυλίσσονται σκληρές μάχες μεταξύ Βρετανών και Ιρλανδών στρατιωτών με χρήση σπαθιών, ενώ ακούγονται πολεμικές ιαχές. Ο μικρός Τριστάνος που είναι ανιψιός του άρχοντα Μάρκου, βλέποντας ότι κινδυνεύουν οι γονείς του, παίρνει ένα σπαθί για να τους υπερασπιστεί, αλλά την τελευταία στιγμή η μητέρα του τον κρύβει σε καταπακτή. Όταν ο Τριστάνος βγαίνει από την καταπακτή, διαπιστώνει ότι οι γονείς του είναι νεκροί. Ένας Ιρλανδός στρατιώτης του επιτίθεται, αλλά ο θείος

του Μάρκος τον σώζει χάνοντας ο ίδιος το χέρι του. Οι σκηνές μάχης εκτυλίσσονται κυρίως σε σκοτεινό φόντο (μάλλον επειδή διεξάγονται νύχτα).

Στις 19.10' γίνεται η κηδεία της βασίλισσας της Ιρλανδίας στην οποία είναι παρούσα και η μικρή κόρη της Ιζόλδη. Ο επικεφαλής των ιρλανδικών στρατευμάτων Μόρχολντ ενημερώνει τον βασιλιά Ντόναχαν (πατέρα της Ιζόλδης) ότι απέτυχε η συνθήκη ειρήνης των Βρετανών. Οι Βρετανοί προσπαθούν να ανασυνταχθούν. Ο άρχοντας Μάρκος έχει πάρει υπό την προστασία του τον Τριστάνο που μεγαλώνει μαζί με το γιο του Μάρκου και άλλα παιδιά. Τα παιδιά εκπαιδεύονται στην ξιφομαχία με ξύλινα σπαθιά.

Εννέα χρόνια αργότερα, ο νεαρός Τριστάνος μαζί με συνομηλίκους του ανακαλύπτει μια κρυμμένη σήραγγα. Την ίδια εποχή ο Ιρλανδός βασιλιάς υπόσχεται στον επικεφαλής των στρατευμάτων του Μόρχολντ να του δώσει ως σύζυγο την κόρη του Ιζόλδη.

Στις 19.19' ο Μόρχολντ επιτίθεται σε βρετανικό χωριό όπου διαμένει ο Τριστάνος, συλλαμβάνει και απαγχονίζει κάτοικο. Προβάλλεται μακρινό πλάνο απαγχονισμού. Συλλαμβάνει επίσης αρκετούς κατοίκους του χωριού και τους μεταφέρει ως αιχμαλώτους. Ο Τριστάνος, προσπαθώντας να σώσει τους αιχμαλωτισμένους κατοίκους, επιτίθεται στους Ιρλανδούς φρουρούς. Διεξάγονται μάχες σώμα με σώμα με τόξα και σπαθιά. Φαίνονται σώματα που πέφτουν και σπαθιά που μπήγονται, ακούγονται φωνές. Ο Τριστάνος τραυματίζει τον Μόρχολντ, αλλά ο Μόρχολντ προλαβαίνει να τραυματίσει επίσης τον Τριστάνο με δηλητηριασμένο σπαθί.

Μετά το τέλος της μάχης οι Βρετανοί θεωρούν ότι ο Τριστάνος έχει πεθάνει, τον τοποθετούν σε σχεδία και τον αποχαιρετούν αφήνοντας τη σχεδία να την παρασύρει η θάλασσα. Η σχεδία φτάνει στις ιρλανδικές ακτές, την βλέπει η Ιζόλδη η οποία, με τη βοήθεια της υπηρέτριάς της, σώζει τη ζωή του Τριστάνου δίνοντας του αντίδοτο για το δηλητήριο. Όταν εκείνος συνέρχεται, γνωστοποιεί την ταυτότητα του στην Ιζόλδη, εκείνη όμως δεν διευκρινίζει τη δική της ταυτότητα. Μεταξύ των δύο νέων αναπτύσσεται μια οικειότητα που γρήγορα εξελίσσεται σε ερωτική σχέση. Η Ιζόλδη, όταν διαπιστώνει πως κινδυνεύει η ζωή του Τριστάνου, τον βοηθά να φύγει.

Στις 19.49' οι Ιρλανδοί, στην προσπάθεια τους να διχάσουν τις βρετανικές φυλές, διοργανώνουν έναν αγώνα στον οποίο ο νικητής θα κερδίσει μια εύφορη περιοχή και θα πάρει ως σύζυγο την Ιζόλδη (της οποίας ο αρραβωνιαστικός Μόρχολντ έχει ήδη θανατωθεί σε μάχη). Ο Τριστάνος ο οποίος έχει επιστρέψει στη Βρετανία, πείθει τον

θείο του άρχοντα Μάρκο να λάβει μέρος στους αγώνες(ως εκπρόσωπος του Μάρκου) με την ελπίδα ότι θα επικρατήσει ειρήνη μεταξύ των αντιμαχόμενων μερών. Οι αγώνες διεξάγονται με σφύρες, ρόπαλα και ξίφη, κάποιοι τραυματίζονται, η Ιζόλδη παρακολουθεί τους αγώνες αναγνωρίζοντας τον Τριστάνο. Ο Τριστάνος κερδίζει τους αγώνες, επειδή όμως εκπροσωπεί τον θείο του Μάρκο, η Ιζόλδη πρέπει να συνάψει γάμο με τον Μάρκο.

Στις 20.05' ο Μάρκος, που είναι ένας πολύ τρυφερός σύζυγος για την Ιζόλδη, ορίζει ως αντικαταστάτη του τον Τριστάνο δίνοντας του θέση ευθύνης. Ο Τριστάνος και η Ιζόλδη συναντιούνται τακτικά και ζουν τον έρωτα τους κρυφά συνειδητοποιώντας σε πόσο δύσκολη θέση βρίσκονται.

Στις 20.28' ο Βρετανός άρχοντας Γουίτρεντ, αντιλαμβανόμενος την κρυφή ερωτική σχέση του Τριστάνου με την Ιζόλδη, την καταδίδει στον Ιρλανδό βασιλιά Ντόναχαν (πατέρα της Ιζόλδης) διεκδικώντας το αξίωμα του Μάρκου. Ο Ντόναχαν βρίσκει την αφορμή για να διαλύσει τη συνθήκη ειρήνης με τους Βρετανούς και ετοιμάζει επίθεση κατά την τελετή ενθρόνισης του Μάρκου.

Στις 20.37', παρόλο που ο βασιλιάς Μάρκος βεβαιώνεται πως ο Τριστάνος με την Ιζόλδη είναι εραστές, τους επιτρέπει να φύγουν χωρίς να τους βλάψει. Ο Τριστάνος όμως παραμένει στο πλευρό του θείου του διώχνοντας την Ιζόλδη για να την προστατεύσει.

Στις 20.49' οι Ιρλανδοί επιτίθενται στο κάστρο του Μάρκου, διεξάγονται μάχες, ο Τριστάνος αξιοποιεί τη σήραγγα που είχε ανακαλύψει για να απωθήσει τους εχθρούς αλλά τραυματίζεται σοβαρά από τον Γουίτρεντ, προλαβαίνει όμως να αποκεφαλίσει τον Γουίτρεντ και δείχνει το κεφάλι στους Ιρλανδούς στρατιώτες που πολιορκούν το κάστρο. Η σκηνή του αποκεφαλισμού είναι μακρινή και αρκετά σκοτεινή. Ο Τριστάνος υποκύπτει στο τραύμα του στα χέρια του Μάρκου. Η Ιζόλδη επιστρέφει κοντά του και θρηνεί.

Στο τέλος της ταινίας αναγράφεται «Η αγάπη τους δεν έριξε το βασίλειο. Σύμφωνα με το θρύλο, ο Μάρκος νίκησε τους Ιρλανδούς, έχτισε ξανά το κάστρο και βασίλευε ειρηνικά μέχρι να πεθάνει. Η Ιζόλδη έθαψε τον Τριστάνο κάτω από τις στάχτες των ρωμαϊκών ερειπίων. Στον τάφο του φύτεψε δύο ιτιές που μεγάλωσαν πλεγμένες και μετά εξαφανίστηκε».

Περαιτέρω, από την παρακολούθηση και καταγραφή των πραγματικών περιστατικών προκύπτουν εν κατακλείδι τα ακόλουθα:

Η ξένη ταινία «Τριστάνος και Ιζόλδη» της 2.12.2023 που μεταδόθηκε ημέρα Σάββατο σε χρόνο απογευματινό από το δημόσιο σταθμό ΕΡΤ2, είχε κυρίως ως θέμα την ερωτική ιστορία δύο νέων οι οποίοι, παρά το γεγονός ότι ανήκουν σε αντίπαλες εθνικές ομάδες, δεν αποτρέπονται από το να εκδηλώσουν τα αισθήματά τους τα οποία υπερτερούν πάνω από έχθρες και μίσση. Το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται το αίσθημα τους είναι αντίξοο και οι συνθήκες που βιώνουν δύσκολες. Στη διάρκεια της ταινίας προβλήθηκαν σκηνές πολεμικής αναμέτρησης όπου κυριαρχούν οι μάχες με χρήση σπαθιών. Οι σκηνές είναι μεν έντονες αλλά αρκετά σκοτεινές, μακρινές και γρήγορες, δεν διακρίνεται δε αίμα.

Επειδή πρόκειται για ταινία που αφορά λογοτεχνικούς ήρωες η οποία φέρει κάποια ιστορικά στοιχεία που παρουσιάζονται μέσα από κατακτήσεις εδαφών και πολεμικές αναμετρήσεις μεταξύ των διαφόρων φυλών οι οποίες κατοικούσαν στη Βρετανία κατά τους χρόνους του μεσαίωνα (5<sup>ο</sup> έως 15<sup>ο</sup> αιώνα) και αυτές οι πολεμικές αναμετρήσεις προβάλλονται με τρόπο που μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν αναγκαίο συστατικό μέρος της δραματουργικής πλοκής της ταινίας χωρίς να σκοπεύουν στην έξαψη των τηλεθεατών, κρίνεται ότι οι σκηνές βίας που μεταδόθηκαν στη διάρκεια της ταινίας δεν υπήρξαν υπερβολικές ή άσκοπες ούτε ότι έβλαψαν σοβαρά την πνευματική και ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων τηλεθεατών, η δε σήμανση της ταινίας ήταν αντίστοιχη του περιεχομένου της.

### **III. Υπαγωγή**

Ενόψει των ανωτέρω, η Ολομέλεια κρίνει ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη εταιρεία δεν παραβίασε τις διατάξεις περί: α) προστασίας ανηλίκων τηλεθεατών, β) προβολής σκηνών βίας και γ) αντιστοιχίας σήμανσης στο περιεχόμενο του προγράμματος και για το λόγο αυτό πρέπει να απαλλαγεί.

### **ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ**

Απαλλάσσει ομοφώνως την εγκαλουμένη εταιρεία με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε.», ιδιοκτήτρια του δημόσιου τηλεοπτικού

σταθμού με τον διακριτικό τίτλο «ΕΡΤ2» από τις παραβάσεις που αφορούν την α) προστασία ανηλίκων τηλεθεατών, β) προβολή σκηνών βίας και γ) αντιστοιχία της σήμανσης στο περιεχόμενο του προγράμματος, κατά τα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε την 11<sup>η</sup> Φεβρουαρίου 2025 και δημοσιεύτηκε την 29<sup>η</sup> Μαΐου 2025.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ε.Σ.Ρ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΥΤΕΡΠΗ ΚΟΥΤΖΑΜΑΝΗ-ΔΡΙΛΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΡΑΖΙΔΟΥ